Mozaika stínů

Monumentální příběh vražd a zrady za křížových výprav

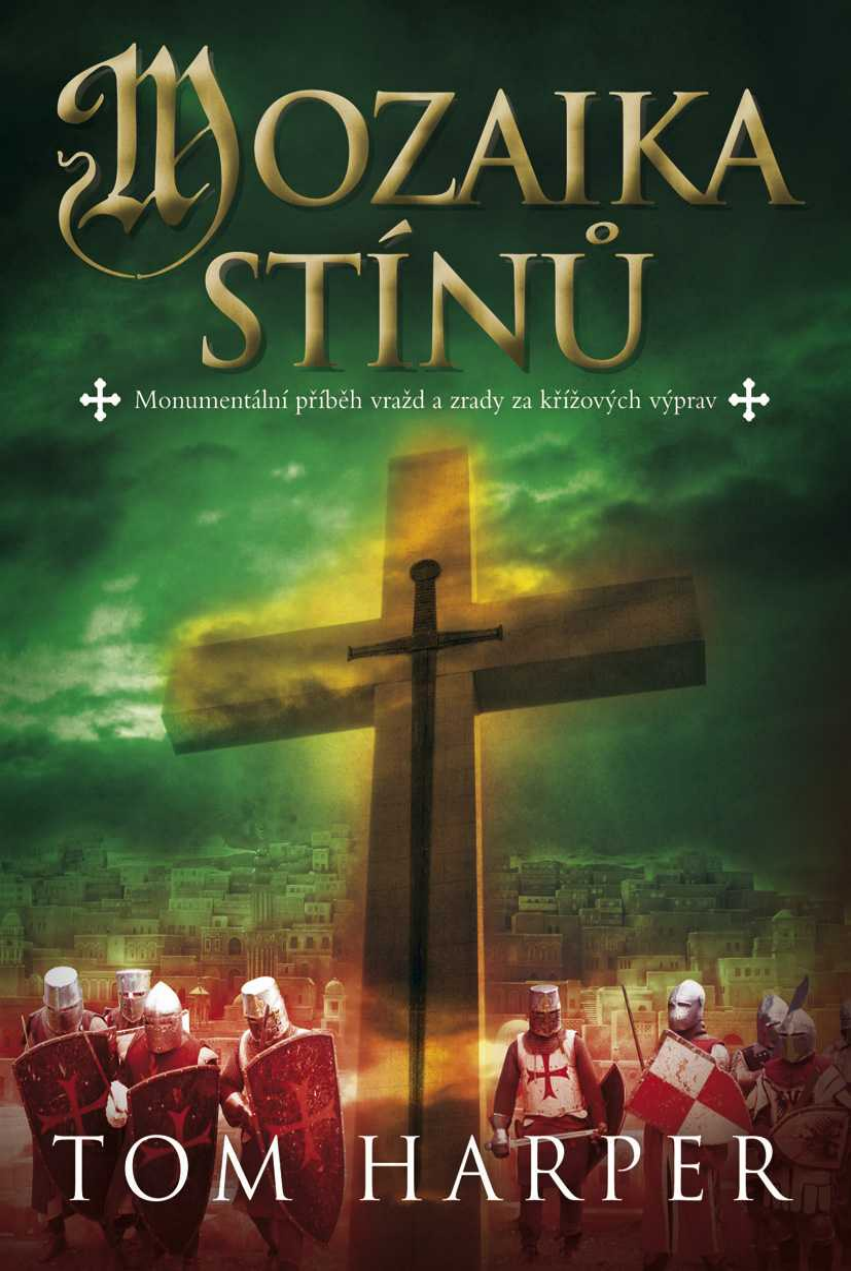

TOM HARPER

Mozaika stínů

Mozaika stínů

TOM HARPER

Přeložil Pavel Vereš

Vydalo nakladatelství BB / art s.r.o. v roce 2014
Bořivojova 75, Praha 3
Copyright © 2003 by Tom Harper
All rights reserved.

Z anglického originálu *The Mosaic of Shadows*
(Published by Arrow Books, London, 2004)
přeložil © 2012 Pavel Vereš
Redakce textu: Eva Císařová
Jazyková korektura: Jan Řehoř
Grafická úprava obálky © 2012 Jan Matoška

První elektronické vydání v českém jazyce

ISBN 978-80-7461-715-7

Marianně, múze

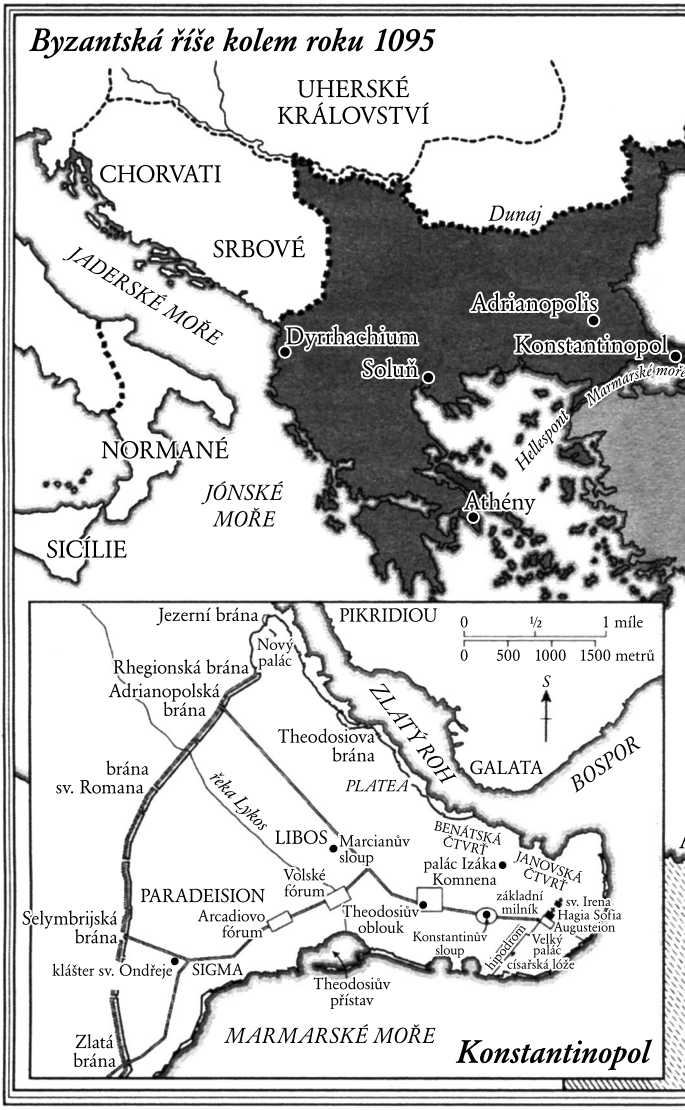
Byzantská říše kolem roku 1095
UHERSKÉ KRÁLOVSTVÍ
CHORVATI
SRBOVÉ
Dunaj
JADERSKÉ MOŘE
Adrianopolis
Dyrrhachium
Konstantinopol
Soluň
Marmarské moře
Hellespont
NORMANÉ
JÓNSKÉ MOŘE
Athény
SICÍLIE
Jezerní brána
PIKRIDIOU
Nový palác
Rhegionská brána
Adrianopolská brána
0 ½ 1 míle
0 500 1000 1500 metrů
S
ZLATÝ ROH
Theodosiova brána
GALATA
BOSPOR
brána sv. Romana
řeka Lykos
PLATEA
LIBOS
Marcianův sloup
BENÁTSKÁ ČTVRŤ
palác Izáka Komnena
JANOVSKÁ ČTVRŤ
Volské fórum
PARADEISION
základní milník
sv. Irena
Hagia Sofia
Augusteion
Selymbrijská brána
Arcadiovo fórum
Theodosiův oblouk
Konstantinův sloup
hippodrom
Velký palác
císařská lóže
klášter sv. Ondřeje
SIGMA
Theodosiův přístav
Zlatá brána
MARMARSKÉ MOŘE
Konstantinopol

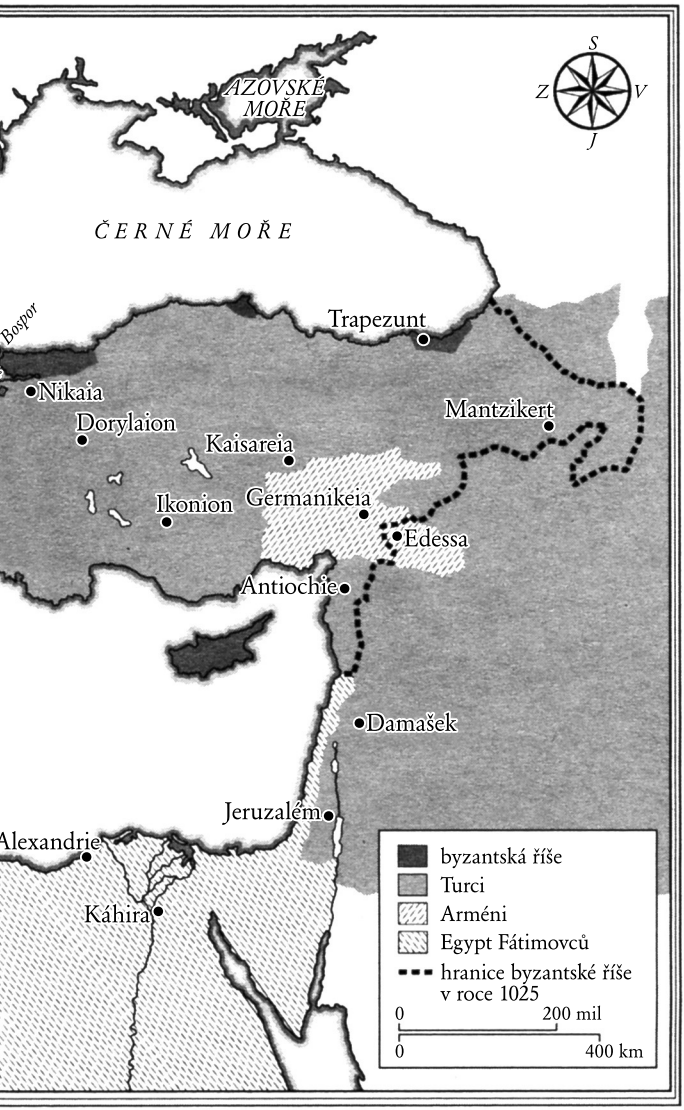
AZOVSKÉ MOŘE
ČERNÉ MOŘE
Bospor
Trapezunt
Nikaia
Dorylaion
Kaisareia
Mantzikert
Ikonion
Germanikeia
Edessa
Antiochie
Damašek
Jeruzalém
Alexandrie
Káhira
S
Z
V
J
byzantská říše
Turci
Arméni
Egypt Fátimovců
hranice byzantské říše v roce 1025
0
200 mil
0
400 km

Celých tisíc let po pádu západořímské říše udržovala při životě byzantská říše, se středem ve velkém městě Konstantinopoli, nepřerušené dědictví římské říše. Vrcholu své současné moci dosáhla v roce 1025 za císaře Basileia II., avšak řada slabých a zhýralých nástupců promrhala výsledky jeho úsilí do té míry, že se ocitlo v sázce samo její bytí. Za těchto okolností se dostal na císařský trůn energický mladý vůdce Alexios Komnenos, jemuž ke vzestupu dopomohla klika mocných vojenských rodů. Krvavými válkami a rafinovanou diplomacií se mu podařilo obnovit sílu a lesk Byzance. Ale neměl nouzi o nepřátele. Na hranice jeho říše neustále dotírali Turci, Normané, Bulhaři, Němci i Benátčané, zatímco o trůn mu bezohledně usilovali řadou spiknutí uchazeči jak z vlastní rodiny, tak ze soupeřících rodů. V situaci, kdy zejména Turci pronikali stále hlouběji do vnitrozemí Malé Asie, musel Alexios poprosit o pomoc římského papeže, osobu, která mu rozhodně nebyla nakloněná. Alexios ho požádal, aby mu poskytl vojáky, kteří by posílili slábnoucí byzantská vojska. K jeho překvapení, jež se ovšem po čase proměnilo v úlek, papež vyhlásil první křížovou výpravu – do byzantské říše se rozhodly vydat desetitisíce západních rytířů.

Jazykem byzantské říše byla řečtina, leč její občané si po celé její dějiny říkali Římané. Všechny národy za hranicemi říše byly považovány za barbarské.

Pročpak dnes naši dva konzulové a prétoři vyšli ven oděni
do svých vyšívaných šarlatových tóg?
Pročpak si vzali náramky s tolika ametysty a prsteny
jiskřící skvostnými smaragdy?
Pročpak nesou elegantní hole, překrásně zdobené
stříbrem a zlatem?

Protože dnes přicházejí barbaři a takové věci
barbary oslňují.

Konstantinos Kavafis

1

Byl již večer, když k mým dveřím dorazili barbaři, třímající sekery. Slunce zapadající za západní hradby potahovalo oblohu a vše pod sebou mědí. V bezvětří byly plátěné střechy a rolety královny měst stejně tiché jako bezpočet věží a kupolí nad nimi, ale stačilo nastavit ucho a bylo možné zaslechnout jemňounký, neochabující zvuk žalmů, linoucí se ze stovky okolních chrámů. Ulice se po celý den hemžily spoustou lidí, neboť obyvatelé Byzantia se sešli, aby oslavili svátek svatého Mikuláše a také aby přihlíželi, až císař projede jejich středem. Nyní tento příval pozvolna ochaboval a lidé se vraceli pod podloubí a do obytných domů, odkud se masa vyvalila. Sedě na střeše, sledoval jsem je při odchodu a po postním týdnu usrkával z poháru vytoužené víno.

Zoe, mladší z mých dcer, oznamovala, že přicházejí barbaři. Koutkem oka jsem mezerou na konci žebříku zahlédl její tvář. Obavy, ale i zvědavost jí zbrázdily hladkou kůži pod nadýchanými lokýnkami.

„Ti muži jdou za tebou," řekla, sotva dechu popadajíc, pořád vstoje na žebříku. Na chvilku se odmlčela a pak upřesnila: „Obři. Titánové. Jsou tři, mají obrovské sekery a jeden je jako Prométheus, má ohnivý vous!"

Moje dcera měla vždy v oblibě básnictví, ovšem teď jsem toho svědkem stále častěji.

„Projdou vůbec dveřmi?" zeptal jsem se. „Nebo mám vsednout na svého okřídleného oře a vzlétnout, abych se jim podíval do očí?"

Zoe se nad tím zamyslela. „Dveřmi projdou," uznala.

„A také mezerou, ve které stojíš?"

„Možná. Ale mohli by polámat žebřík," dodala. „To bys tady zůstal bez pomoci!"

„Pak by mi mohli koupit nový!“

Zoina rozmrzelá tvář zmizela a z dolejší místnosti se ozval pořádný rachot. Že by nepřeháněla? Slyšel jsem totiž mohutný dusot, kroky mužů, jejichž nohy bušily jako kladiva, a kdyby se ti chlapi vydali na půldenní pochod, srovnali by se zemí i sedm římských pahorků. Žebřík se roztřásl a já jsem si představil, jak se jeho příčle pod takovou vahou prohýbají jako čerstvé silné větve. Čekal jsem, že dřevo praskne a povolí a že se hlídky svalí dolů, ale můj žebřík z pevného bithýnského dubu vydržel, takže se po něm vynořily z temnoty a objevily se na svěžím večerním vzduchu na mé střeše.

Byli opravdu tři, jak uvedla Zoe, a byli to skutečně obři, jak si všimla. Všichni měli na sobě dlouhé drátěné košile spadající až po kolena, stažené širokými koženými opasky, z nichž visely těžké železné palcáty. Na ramenou nesli velké dvoubřité sekery, které se nepohnuly ani při krkolomném lezení po žebříku. I bez odznaků svého oddílu – modrého látkového čtverečku lemovaného kožešinou, připevněného pod krkem – se dali bezpečně rozeznat. Varjagové, elitní strážci paláce a císařovi ochránci. Ačkoli jsem na pozdrav povstal jen pomalu, víno v poháru, který jsem držel, se najednou velice roztřáslo.

„Jsi Demetrios Askiates, luštitel tajemství?“

Promluvil nejbližší z trojice obrů. Stejně jako jeho společníci měl světlou kůži, třebaže naše slunce vtisklo hlubokou pečeť do jeho pleti všude, kromě míst u okraje límce, kde si podržela mléčný odstín. Vlasy měl barvy ohně, jakou příroda našim lidem nikdy nepropůjčila. Hříva mu spadala až na býčí ramena. Zkrátka a dobře, byl to dokonalý příklad svého národa, jenž obývá zamrzlý ostrov Thúlé – neboli Británii, jak ho naši předci nazývali, když mu ještě vládli –, i když z něj už dávno odešel, jak jsem si pomyslel podle toho, jak sebejistě hovořil řecky.

V odpověď na jeho otázku jsem přikývl. Pocítil jsem, jak absurdně vyznívá můj přídomek, jejž jsem si sám udělil, před touto hrubou, ničím nepřikrášlenou mocí. Tenhle Varjag, pomyslel jsem si, by žádnou záhadu neodhaloval. Prostě by ji palcátem rozdrtil na prach nebo ji jedním máchnutím sekery rozťal jako Alexandr v Gordiu. Nervózně jsem přemítal: co po mně může chtít?

„Máš jít do paláce!“ pravil. Všiml jsem si, že tam, kde si levačkou pohrával s topůrkem sekery, byla v tmavém dřevu řada zářezů – vedla téměř bez přerušení od konce až po čepel. Není to počet jeho obětí?

Podruhé jsem přikývl a pak ve zmatku, a navíc nechtěně, ještě dvakrát. „Proč?“

„To se dozvíš, až tam budeš,“ pravil Varjag ztěžka. Zdálo se mi, že mu pod hustým vousiskem zacukala ústa.

Když jsme vyšli ven, na obloze bylo ještě světlo, ale kramáři již zatáhli své stolky dovnitř a lidské hemžení toho dne notně prořídlo. Zůstalo jen pár spěchajících postav. Sotva by někdo toužil dát se zatknout venku po setmění, až bude procházet císařská stráž. A už vůbec nikdo by nechtěl, aby se ocitl u falangy strážců – dalšího tuctu mužů –, která se k mému zděšení rozestavila na ulici před mým domem. To stěží napomůže mé pověsti u pochybovačných sousedů, pomyslel jsem si smutně. Není divu, že si na ulici nehrály žádné děti a nevyskytovali se tam ani prodavači ovoce a své zboží nenabízeli prodejci cukroví.

Do paláce to byla jen asi půlhodinka cesty, ale ve společnosti ozbrojených Varjagů za zády a s jejich zrzavým, mlčenlivým kapitánem přede mnou se mi zdálo, že trvá desetkrát déle. Kolemjdoucí na mě upírali pohledy, v nichž se mísil soucit s podezřením. *Sice není v řetězech*, říkali si, *ale také nemá oděv, který by ho opravňoval k takovému doprovodu*. Všude, kudy jsme šli, bylo vidět známky končícího dne a to, co jsme míjeli, se dalo rozpoznat jenom podle různorodého přetrvávajícího zápachu. Byl cítit puch koželuhů a barvířů, teplé, prosté vůně pekařů, krve řezníků, a když jsme konečně došli na konec ulice, pronikavě sladkých parfémů voňavkářů.

Teď byly před námi mramorové arkády Augusteionu, za nímž stály palácové brány, a po naší levici se rýsovala mohutná kopule velkého chrámu. Otázky, jež mne tísnily, byly stále dotěrnější, ale náhle jsem propadl ještě většímu zmatku, když velitel zprudka zabočil doprava, pryč od paláce a dál po dlouhé ulici, jejíž stěnu, jak jsem viděl, utvářel široký okraj hipodromu. Předloktí s brněním, které mi svíralo rameno, mou bezmocnou postavu nasměrovalo dolů do temnoty za velitelem.

„Palác leží tímhle směrem,“ zvolal jsem a ještě prodloužil krok, když mne popohánělí.

„Palác," odsekl mi velitel přes rameno, „má mnoho bran. Všechny neslouží všem. Tak třeba obchodníci s rybami mají vyhrazenu svou vlastní bránu, aby dovnitř nepronikl smrad," dodal kousavě.

Zdi nad námi teď prolamovaly četné oblouky, jež zkrášlovaly všelijaké sochy pohanů i světců. Táhly se všemi směry, mnohem dál, než jsme mohli dohlédnout. Dorazili jsme pod ně a prošli železnou brankou, jakýmsi menším vchodem, jenž kupodivu nebyl zamčený. Na chvilku jsme se ocitli ve tmě, kde nás omračovala ozvěna dusotu našich bot po kameni. Pak se nad námi zjevila purpurová obloha a já jsem ucítil, jak se mi skrze řemínky sandálů sype teploučký píseček. Byli jsme na stadionu, na dostihové dráze, ještě zbrázděné a zdusané po dnešním zápolení. Byla prázdná, ale ticho po sto tisících diváků, kteří již odsud odešli, zbystřilo mé vnímání obrovitého prostranství, zatímco před námi se ježila z prostřední zdi řada sloupů a pilířů jako svazek kopí.

„Pojď!" řekl mi velitel, ale jeho slova jako by se v tomto tísnivém obrovském prostoru ztrácela. Vedl mne přes dráhu, kde nám nohy křupaly v poddajném písečku, a pak vzhůru po úzkém schodišti vytesaném do středu stadionu. Nyní jsme se ocitli přímo pod vypínajícími se sochami, jako mezi prsty nějaké gigantické ruky, a po kratičký okamžik mi vytanula na mysli absurdní představa, jak mne tato ruka svírá do kamenné pěsti. Bylo to sice k smíchu, ale nedovedl jsem se ubránit třasu.

Moji průvodci sice byli mohutní chlapíci, ale také nejevili větší ochotu než já okolkovat. Další schody nás zavedly nazpět dolů na zem na opačné straně stadionu. Ušli jsme menší vzdálenost po dráze, až k protější zdi, a potom nahoru mezi řadami prázdných lavic po dalších schodech. Ty vedly na terasu, kde byly opět schody, jež se vinuly sem a tam tak často, až mi z toho šla hlava kolem. Obloha teď byla téměř neviditelná, k nerozeznání od naprosté tmy, ale za zdmi se již zdvihal jeden cíp půlměsíce. Nicméně vojáci pořád kráčeli neúnavně dál. S notným klopýtáním a škobrtáním jsem urazil posledních pár kroků a vynořil jsem se, sotva popadaje dech a popletený, na širokém balkonu vysoko nad závodištěm.

„Vítej v kathismě!" prohlásil varjažský velitel, a třebaže mi plíce samým lezením ochably, mohutně jsem lokal vzduch. Je sice pravda, že

mi bylo sděleno, že jdu do paláce, nicméně jsem očekával nějaká postranní dvířka a úředníkův stůl na jednom z veřejných nádvoří, ne tohle – kathismu. Byla to totiž sama císařská lóže, stupínek, kde císař předváděl svůj nedotknutelný majestát světu – svému světu – a dostávalo se mu ovací. Sám jsem ho tu stokrát viděl, ovšem pouze z velké dáli.

Jeden ze strážců se natáhl po plameni ve výklenku a rozsvítil jím lampy visící ze stropu. Oheň se ve skle rozzářil a po kratičkém okamžiku se tisícinásobně vracel jeho odlesk – jak od zlatých řetězů, které držely lampy, tak od zlatých mozaik, zdobících prostor mezi všemi klenutými chodbami, a rovněž od zlatého trůnu, jenž tu teď stál uprostřed prostoru prázdný. Najednou mne obklopovaly početné zástupy. Ze svého zlaceného pozadí vykukovaly mihotavé siluety stovky panovníků a hrdinů, zatímco seshora velcí vozatajové ze starodávných příběhů jako by zběsile hnali své koně přímo ke mně – snad si přijížděli pro Proroka Elijáše.

„Ty jsi Demetrios, luštitel tajemství? Osvětlovač stínů? Pán apokalypsy?“

Hlas, jenž mne volal, byl lahodný jako med, ale při jeho prvních slovech jsem se přikrčil strachy jako kuřátko, protože se zdálo, jako by vycházel ze samých zdí. Nebyla v něm ani hrozba, ani škodolibost, ale přesto jsem se k jeho nositeli otočil s rozechvělým srdcem a na okamžik jsem se lekl, že zeď opravdu ožila, protože jsem ihned spatřil jakousi postavu, jak vystupuje vpřed ze zlatavých stínů. Teprve když se objevila na světle, rozeznal jsem její obrysy: skvostné roucho poseté drahokamy a odznaky vysokého úřadu, kulatou hlavu a bezvousou tvář, hlaďounkou jako dívčí. Velice živé oči se jí ve světle lampy leskly stejně jako tuk na tmavých vlasech, když se na mne upřeně dívala.

„Já jsem Demetrios,“ vykoktal jsem konečně ze sebe.

„Já jsem Krysafios,“ odpověděl elegantně. „Komorník Jeho Jasnosti, Veličenstva císaře Alexia.“

Pomalu jsem přikývl, ale nic jsem neříkal. Obřad, jímž zpravidla vítám své zákazníky, by na takovémto vznešeném místě působil žalostně. Eunuchovy oči zračily cosi, z čeho se dalo celkem snadno vyčíst, že si mne již vyhodnotil.

„Prý dovedeš rozluštit hádanky, které jiným lidem pletou hlavu," pronesl. „Odhaluješ, co je skryté, a vrháš světlo na pravdu."

„Hospodin požehnal některému mému snažení," odvětil jsem s větší skromností, než jakou jsem při tomto úsilí normálně cítil.

„Nalezl jsi eparchovu dceru, když už jí rodina chystala pohřeb," připomněl mi eunuch. „To byla dobrá práce. Takové nadané lidi potřebuju."

Ruce měl sepjaté za zády, ale teď mi podal jednu tlustou dlaň. Kůži měla masitou a měkkou, ale to, co v ní držel a co mi podával, nebylo pranic měkké. Konečně mi začalo svítat, proč mne sem asi přivedl, proč by mé neobvyklé schopnosti mohly být pro něj nezbytné. Sice jsem chápal, že toho ještě spoustu nevím, ale pokud se tato naléhavá záležitost týká paláce a vyžaduje si takovéhle utajení, pak jejím předmětem musí být nejvyšší hodnostáři. A snad, pomyslel jsem si roztržitě, z ní mohou kynout i nejvyšší možné odměny.

To, co Krysafios držel, bylo dlouhé zhruba jako napřažená mužská ruka a tlusté jako jeho prst. Předmět sestával z dřevěné násady s železnou špičkou, která se musela nejprve vykovat do beztvaré hroudy a potom opilovat do trojúhelníkového hrotu, z jehož ostří šla hrůza. Na tomto hrotu a nejméně polovině podlouhlé násady ulpěla skvrna barvy vína, jejíž původ mi byl bohužel až příliš jasný. Tupý konec obklopovaly roztřepené konečky toho, co patrně bývala pera.

„Šíp?" hádal jsem a opatrně jsem tento předmět přidržel mezi prsty. Na svou velikost byl nečekaně těžký. „Ale na takový účel vypadá příliš krátký – z luku by vypadl, než by se napnul." Horečně jsem přemýšlel, neboť jsem si byl vědom toho, jak mne eunuch sleduje. „Z nějakého obléhacího stroje, třeba balisty, by se s ním snad dalo vystřelit, ale bylo by to jako zapřáhnout do pluhu psa!" Napadlo mě, že se nahlas příliš pouštím do dohadů a dávám tak najevo mnohem víc nevědomost než slušnou odbornou praxi. „Nicméně soudím, že je to zbraň, nebo přinejmenším nějaký nástroj, který se takto používal." Tohle mi napověděla zaschlá krev, ale nejen to. „Řekl bych, že docela nedávno."

Krysafios povzdechl a já jsem pod jeho mramorovou pokožkou poprvé spatřil vrásky napětí.

„Byl dnes vystřelen," pravil, „jako šíp, ale s obrovskou silou – ani

nevíme, jak – na jednoho strážce. Jeho síla byla taková, že mu prorazil pancíř a pronikl hluboko do žeber. Téměř vzápětí zemřel."

„To je mimořádné." Chvíli jsem tápavě přemítal o jeho slovech – nedávala příliš smysl. Anebo byl nesmysl to, jak jsem odhadl tu zbraň. Zatímco jsem usilovně přemýšlel, vypomohl jsem si osvědčeným způsobem – aforismem.

„Jaká tragédie toho vojáka stihla," zamumlal jsem. „A pokud jde o nešťastné pozůstalé, mé modlitby…"

„Tvé modlitby mohou počkat do chrámu," vyštěkl eunuch. „Na tom vojákovi ani za mák nezáleží. Důležité je," dodal a přitiskl k sobě své baculaté prstíky, „že když umíral, stál venku na ulici, tak blízko jako jsem teď já od tebe, vedle svého pána. Císaře!"

Zase jsem se spletl, říkal jsem si v duchu. Odměna za tuto zakázku nebude bohatá – bude se přímo vymykat představivosti. Pokud si ji ovšem zasloužím.

Začal jsem opatrně. „Snad po mně nechceš, abych vypátral, kdo se pokusil císaře zavraždit?" Tato slova nezněla v mých ústech o nic méně směšně než v mé hlavě, ale přesto jsem uviděl, jak eunuch přikývl. „Někdo se ho pokusil zabít a já teď toho člověka mám chytit?"

„Myslíš, že jsi schopen dostát tomuto úkolu?" zeptal se Krysafios odměřeně. „Anebo jsem povolal špatného člověka, který se právě oddával pití? Eparcha mne ujistil, že nikoli, ačkoli jsem mu přirozeně nevyjevil celou pravdu o tvém pověření."

„S tímto úkolem se vypořádám," prohlásil jsem se sebevědomím, jehož jsem již příští ráno zalitoval. „Ale za jakou cenu?"

„Jaká je tvá odměna, Askiate? Myslím, že se domluvíme." Eunuch se povýšeně ušklíbl jako člověk, který si může dovolit nedbat o peníze. „Dvě, celkem. Dvě zlaté mince denně by mohly vyvážit tvůj čas."

„Neměl jsem na mysli cenu, jakou tě to bude stát," odsekl jsem, popuzen jeho nemístným předpokladem, že se dám koupit tak lacino. „I když bych to sotva dělal za méně než pět zlaťáků denně. Ptám se, jaké nebezpečí mi bude hrozit. Pochybuji, že to bylo dílo nějakého kupce, který se cítil ukřivděný, nebo výrobce svíček, jenž si myslel, že daně jsou příliš tíživé, případně zelináře přistiženého, jak šidí na váze."

„Nejsou tohle tvé obvyklé případy?“ posmíval se Krysafios. Vypadalo to, jako by mihotavé zlaté pruhy za ním teď poněkud vybledly. „Kupci, kteří ukradnou jeden či dva peníze, když jsou jejich zákazníci příliš hloupí, aby si toho všimli? Jestli chceš zůstat v jejich společnosti, Askiate, můžu říct Varjagům, ať tě vrátí, odkud jsi přišel. Ovšem to ti nezíská ani slávu, ani císařův vděk.“

„Císařův vděk váží pramálo, pokud je po smrti. Zato nenávist jeho nepřátel hodně!“

„Když vykonáš svou práci řádně, císař po smrti nebude. A pokud opravdu zemře, nenávist jeho nepřátel bude to poslední, co tě bude trápit. Copak uplynulých patnáct let zcela otupělo tvou paměť? Co ty požáry? A vydrancované chrámy? Křičící ženy zneuctívané na ulicích?“

Bylo mi devatenáct, když padl poslední císař. Tehdy jsem měl doma mladičkou manželku a právě narozenou dcerušku, takže jsem nezapomněl. Stejně tak jsem nezapomněl, že tehdejší uchvatitel, jehož vstup do města posloužil jako záminka k následujícímu šílenému běsnění, má teď být mým případným zaměstnavatelem – Jeho Jasnost, Veličenstvo císař Alexios. Zrak se mi při tom pomyšlení zatvrdil, ale ostražitost, kterou jsem zahlédl v Krysafiově upřeném pohledu, mi zabránila promluvit.

„Stalo se leccos, co se stát nemělo,“ pravil, jako by odříkával zpověď. „A stalo se leccos, co se mělo stát jinak. Ale máme již od oněch temných dní patnáct let mír a za to bychom měli být vděční. Můžeme ve městě vybudovat bezpočet věží a zdí, postavit na jeho hradby deset tisíc mužů, ale vždy zůstane jediný život, který bude stát mezi mírem a zkázou. Je jisté, že zejména pro muže se dvěma panenskými dcerami to stojí za uchování.“

Za to, že své přesvědčovací předivo rozprostřel tak bezostyšně i kolem mých dcer, bych byl málem praštil tohoto polovičního muže, v jedné chvíli tak nadutého a v druhé úskočného, ale kolem mne stáli Varjagové, takže bych s násilím sotva pořídil. Pěsti jsem proto přitiskl k boku. Ostatně měl pravdu. Sklonil jsem hlavu na znamení, že ustupuji, třebaže jsem se za to nenáviděl.

Krysafios se potměšile usmál – zjevně si vychutnával dokonce i tak

ubohé vítězství. „V takovém případě, mistře Askiate," pravil na závěr, „by ses měl postarat o to, aby císař zůstal naživu. Za tři zlaté mince denně."

Když už jsem se měl stát rukojmím osudu, jenž si bude zahrávat s císařem odsouzeným k záhubě, a jednoho bezohledného eunucha, utěšoval jsem se aspoň tím, že jsem si zajistil slušné podmínky.

2

Krysafios na mne naléhal, abych začal výslechem císařské domácnosti, lidí, kteří by z císařovy smrti těžili nejpravděpodobněji, ale já jsem trval na tom, že nejprve zajdu na místo činu. Tak jsem se příštího rána ocitl za jitřního chladu před domem řezbáře Simeona, tyčícím se nad arkádami třídy Mese u fóra svatého Konstantina. Tady měla spousta řezbářů slonoviny dílny, nad jejichž vchodem visel znak zkříženého rohu a nože. Usoudil jsem, že Simeonův dům je ten, jehož okenice jsou zavřené, vchod zamčený a kde u dveří postávala dvojice ozbrojených Varjagů s přilbami. Neuniklo mi, že sousedé vystavující své zboží dávali raději najevo, že je nevnímají.

Přešel jsem na opačnou stranu ulice a schýlil se k mramorové dlažbě, abych v jejím povrchu se šedavými drážkami našel nějaké stopy po vraždě. Sice jsem v noci slyšel déšť, když jsem ležel v posteli a nemohl usnout, ale i tak jsem choval naději, že se krev tak snadno nesmyje. Kámen mě studil na holém kolenu a na prsty mi mohla nepozorně šlápnout spousta nohou, jak kolem mne proudily dopolední davy, ale přesto jsem měl pořád oči upřené blízko k zemi, dokud jsem nenašel, co jsem hledal – vybledlou nafialovělou skvrnu, jež potřísnila bělostný mramor. Tázal jsem se, zda právě tady věrný strážce bezděčně položil život za svého císaře, anebo to byl pouze pozůstatek po tom, co nějaký spěchající barvíř utrousil na ulici?

„Právě tady se skácel. Stál jsem za ním, když ho to trefilo."

Vzhlédl jsem, abych se podíval do vrásčitých modrých očí Varjaga, které na mě shora civěly. Sekera na rameni mu zářila u obličeje jako svatozář, třebaže měl kůži příliš drsnou a zbrázděnou, aby mohla patřit

světci. Slámové vlasy mu prokvétaly šedí, a ačkoli byl stejně vysoký jako ostatní příslušníci jeho národa, na strážce vypadal staře.

Namáhavě jsem se zvedl. „Demetrios Askiates," představil jsem se.

„Aelric," odpověděl a podal mi na pozdrav svou mohutnou tlapu. Nesměle jsem ji uchopil a ucítil, jak mi zápěstí pevně sevřely silné prsty. „V domě na tebe čeká velitel."

„Ale neskácel se ten voják tady?" Přikývl. „Přišlo to náhle?"

„Jako blesk. Viděl jsem jenom to, že ležel na zemi – zasáhlo ho to do boku jako kance a brzy vykrvácel. Bylo to v mžiku. A projelo mu to pancířem," dodal užasle. „Jako by byl z hedvábí."

„Do pravého, nebo levého boku?"

Strážce se otočil, aby stál čelem k ulici, věrně napodoboval poslední kroky svého mrtvého společníka a v zamyšlení pozvedl ruku k pravé straně hrudi. „Do tohohle," vypravil ze sebe pomalu. „Na straně, kde jel císař."

„Šíp tedy musel být vystřelen úplně shora, protože by jinak neprolétl nad císařem na koni, a z druhé strany ulice – z řezbářova domu."

„Kde na tebe čeká velitel," pobídl mne strážce, jemuž jistý nádech netrpělivosti poněkud zostřil hlas.

„Tak tady ještě postůj. Rád bych viděl, co viděl vrah."

Pomalu jsem ulici přešel nazpět a pak se mezi sloupky vydal vzhůru po schodech, až k zamčeným dveřím řezbářova domu. Dovnitř sice téměř nepronikalo světlo, nicméně jsem si všiml šupinatého odlesku kroužkového pancíře, jenž nebyl daleko.

„Demetrios Askiates," zvolal jsem a přitiskl jsem obličej k mřížím. Řezbář je tam patrně dal, aby ochránil svůj dům i zboží. Teď jsem však pojal podezření, že se mu staly vězením.

„Vím, kdo jsi, Demetrie Askiate," pravil chraplavý hlas z nitra domu. Do pruhu světla u dveří vešel zrzavý varjažský velitel, jehož jsem znal ze včerejší noci. Uviděl jsem, jak mohutnou pěstí otáčí v zámku klíčem. Dveře se rozletěly dovnitř, takže se naskytl pohled do přítmí místnosti zaplněné všelijakými cetkami, relikviáři, zrcadly a ozdobnými skříňkami. Za jejich pořízení platili bohatí muži i ženy slušné sumy, ale za daných okolností mi spíš vnukaly pocit, že jsem se ocitl v jakési hrobce nebo kryptě, než že jsem uprostřed okázalého přepychu.

„Ten chlápek, co řeže kosti, je nahoře," ozval se velitel. „Bydlí nad svou dílnou." Palec prudce obrátil nahoru ke stropu. „Máme tam i dva učedníky. A jeho rodinu."

To tam museli být drženi jako vězni celou noc, říkal jsem si, když jsem lezl po příkrých schodech v rohu. Vyšel jsem na první podlaží, kde byla další rozlehlá místnost, celá posetá bílými hoblinami, jemnými a hlubokými jako sníh. Uprostřed stály dlouhé stoly, na nichž se ještě povalovaly opuštěné nástroje a nehotové umělecké předměty, zatímco vysoká okna vedla ven na šikmé dlaždice střechy arkády. Venku jsem zahlédl vrchol přilby – Varjag Aelric stál tam, kde jsem ho opustil.

„Odsud šíp vystřelen nebyl," řekl jsem jak pro sebe, tak pro velitele dusajícího za mnou.

Vylezli jsme na další patro. Tady ze stropu visely bavlněné závěsy, jež pokoj členily na soukromé prostory. Prosoukal jsem se jimi až k čelu budovy, kde další okna – teď již méně vysoká – opět vedla dolů na ulici. Byli jsme sice v určité výšce, ale přesto tam zůstávala jenom úzká mezera mezi okrajem arkády a vrcholem Aelricovy přilby. Pokynul jsem veliteli, ať jde dál a postaví se za mne.

„Nebyl jsi tamhle, když ho zabili?" zeptal jsem se a samozřejmě jsem svou řeč zpomalil, aby byla srozumitelná cizincovým uším.

„Byl."

„A viděl jsi, že někdo stojí přímo vedle císařova koně?"

„Stál."

„A myslíš," pokračoval jsem ve vyptávání, „že by bylo možné, aby byl šíp vystřelen odsud a prolétl nad čímsi ve výšce koně – a možná i nad jezdcem – a přitom zasáhl muže stojícího ve stínu toho koně?"

Velitel se zamračil, když se upřeně díval ven z okna. „Možná ne," zavrčel. „Ale pak nechápu, jak mohl šíp prorazit pancířem, ať již měl v cestě koně nebo něco jiného. Zeptej se řezbáře."

„To udělám," řekl jsem, ovšem příkřeji, než bylo moudré, když jsem hovořil s tímhle obrem třímajícím sekeru. „Ale nejprve chci prozkoumat střechu."

„Řezbář byl se svými učedníky venku na schodech, když jsme je

našli," namítl velitel. „Nikdo z nich by neměl čas dostat se ze střechy tak brzy."

„Pak to tedy asi neměli na svědomí." Pronikl jsem dalším závěsem do zadní místnosti, kde stál stůl a pár stoliček. Žebřík odsud vedl k poklopu ve stropě. Svižně jsem vylezl nahoru a odsunul závoru, která ho zavírala, a pak jsem se, ještě roztřesený, ocitl na střeše, kterou přerušovaly jenom nízké balustrády. Střecha mi vedla po levici i pravici a spojovala všechny domy na této straně třídy Mese do jedné elegantní linie. Pomyslel jsem si, že po některých zdejších schodech by vrah snadno uprchl dolů. Před sebou jsem spatřil Konstantina Velikého na vrcholu jeho sloupu na fóru, jenom o trochu výš, než jsem stál, a za ním kupole Hagie Sofie, chrámu Boží Moudrosti. Napadlo mě, že by se mi teď moudrost velice hodila.

Zrak jsem stočil dolů, až na ulici, kde jsem opět zahlédl Aelrika, jak pořád netečně postává uprostřed rušného provozu. Ačkoli mi z této výšky připadal menší, bylo z něho odsud vidět mnohem víc než zdola, dokonce i když ho míjeli ostatní lidé. Ale platilo to i obráceně – když si všiml, jak na něj shora civím, zamával mi na pozdrav.

„Ano," zamumlal jsem pro sebe. Právě odtud mohl někdo na císaře vystřelit šíp a omylem zasáhnout strážcova žebra. Poklekl jsem k zábradlí, jež vroubilo okraj střechy. S rostoucím vzrušením jsem si na kamenu všiml vrypů – a tam, přímo na úpatí zdi, kde do stinných puklin vrůstal mech…

„Pecky datlí?" Varjažský velitel sledoval mé oči a neuniklo mu, co jsem spatřil – hrstku semínek datlové palmy. Nyní zvrátil hlavu a mohutně se rozchechtal. Nebyl to právě příjemný zvuk.

„Blahopřeji, Demetrie Askiate," řekl, jedno z jadérek sebral a volnou rukou jím pohazoval. „Vypátrals vraha, který střílí jako lučištník Ull a má moc rád sušené ovoce. Úžasné!"

Velitel zůstal se mnou, zatímco jsem vyslýchal řezbáře a jeho rodinu. Pochybuji, že by z toho měli radost. Řezbář, hubený člověk s jemnýma rukama, se třásl, když ze sebe vykoktával svůj docela jednoduchý příběh. Prý byl celé dopoledne v dílně, zatímco učedníci pracovali nahoře.

Všichni tři vyšli ven do arkády, aby viděli, jak projíždí císař, a nesmírně se vylekali, když je pár okamžiků nato zadrželi Varjagové – ani neviděli, jak ten voják zemřel, třebaže si všimli rozruchu na opačné straně ulice. Řezbář se kroutil, žvýkal a okusoval si nehty, zatímco tvrdil, že branku za sebou zamkl, takže když byl venku, nikdo se nemohl vkrást dovnitř. Vysvětloval, že jeho žena byla nahoře a že už dřív u něj bývali zloději, dokonce i o svátcích – pakáž jedna! Nyní, posteskl si smutně, je nucen být ještě bdělejší než dřív. Nato si varjažský velitel odfrkl, což řezbáře rozhodně neuklidnilo.

Ani učedníci nemohli dodat skoro nic nového, třebaže mi trvalo přes půl hodiny, než jsem to z nich vytáhl. Seděli mrzutě na stoličkách a nevydali ze sebe ani slovo, dokud jsem z nich něco nevymáčkl. Většinu času na mne zírali nevraživými pohledy výrostků. Ano, pilně v dílně pracovali, než na ně mistr zavolal, aby sešli dolů podívat se na průvod – je to slušný člověk, prohlásili, i když ve svém oboru náročný. Možná dveře uzamkl – to sice nevědí, ale často to dělal, měl totiž hrozný strach ze zlodějů.

„Byly dveře zamčené, když jsi sem přišel?“ zeptal jsem se velitele, když jsem mládence propustil.

„Nebyl jsem uvnitř jako první. To Aelric.“

„Můžu se ho zeptat?“

Velitelova tvář, jež ani při jeho nejlepší náladě nevyzařovala vlídnost, teď dávala jasně najevo přesvědčení, že tento úkol je pod úroveň důstojníka císařovy gardy, a mně se zdálo, když sestupoval ze schodů, že dělá ještě větší kravál než obvykle. Nechal jsem to být – do místnosti právě vstoupila řezbářova manželka. Byla mladší než on, měla tmavší pleť a plnější postavu, ovšem oblékala se skromně a šátek na hlavě jí spadal hluboko dolů, až jí vrhal stín do očí. Byly s ní její děti – dvojice mladičkých dcerušek a asi desetiletý kluk. Ani jeden se na mne nedíval. Všiml jsem si, jak za nimi cukly dělicí závěsy a zpod jejich lemu vyčuhují řezbářovy zaprášené nohy. Je to jenom žárlivý manžel, tázal jsem se, nebo nechce, aby bylo vyzrazeno nějaké tajemství?

Začal jsem docela nevinnou otázkou. „Jsou to všechno tvoje děti?“

„Tři z nich," odvětila tak potichoučku, že jsem musel naspicovat uši. „Mám ještě syna, který se učí u jiného řezbáře, manželova přítele, a dvě provdané dcery."

„Ty jsi včera s dětmi sledovala z okna průvod?"

Mlčky přikývla.

„Nezaslechla jsi tehdy v domě někoho jiného – třeba, jak jde nahoru po schodech?"

Zavrtěla hlavou a pak – patrně usoudila, že je třeba ještě něco doplnit – hlesla: „Nahoru kromě rodiny nikdo nesmí. Na tom manžel velice přísně trvá."

Mezi tímhle náramně bdělým řezbářem, zamčenou branou a rodinou v nejvyšším patře by se domem sotva proplížil sám Odysseus.

„A neuviděla jsi – nebo nezaslechla – něco, co by připomínalo šíp vypuštěný někde zblízka?" naléhal jsem.

„Průvod vyvolal spoustu hluku, spoustu jásotu a spoustu výkřiků." Zachmuřila se. „Ale snad se shora ozvala nějaká rána, těsně předtím, než se na ulici svalil ten voják. Když císař míjel naše okno."

„Rána shora," opakoval jsem. „Byla jsi vůbec nahoře na střeše za včerejší dopoledne? Nevěšela jsi prádlo nebo nevyšla sis na vzduch nebo…," odmlčel jsem se a naslouchal vzdálené ozvěně bot na schodišti. „Nejedlas tam ovoce?"

Opět zavrtěla hlavou. „My na střechu nechodíme." Vyznělo to, jako by to přikázal Mojžíš na kamenných deskách. „Tam si hrají uličníci a vagabundi. Někteří jiní kupci a řemeslníci je klidně pouštějí nahoru, i když by neměli. Zato my dáváme dveře na střeše na závoru."

Kravál na schodišti dostoupil vrcholu. Varjažský velitel se hlučně vevalil do místnosti a málem přitom strhl závěsy z háčků.

„Tak brána byla zamčená," prohlásil důrazně. Pak se obrátil ke krčícím se dětem a jejich matce: „Máte rádi datle?"

„Ať už ten šíp vystřelil kdokoli, musel se dostat nahoru jednou z ostatních budov a po střeše," řekl jsem veliteli. Byli jsme v dílně, kde jsem v zamyšlení chodil po místnosti a zvířoval množství úlomků kostí,

zatímco Varjag se opíral o stůl a pohrával si s malým dlátem, jež v jeho tlapách vypadalo jako hračka.

„Nestrávíš další den dotazováním každého kramáře na ulici, jestli neviděl, jak nějaký hrozný vrah leze nahoru po jeho schodišti s nějakou pohádkovou zbraní a trsem datlí?"

Uvažoval jsem o tom, ale pak jsem se rozhodl: „Ne!" Za tři zlaťáky denně, říkal jsem si, by byly takové pochůzky pod mou úroveň. Krysafios by nechtěl, aby se z jeho pokladnice jen tak plýtvalo. „Můžeš to udělat ty!"

Velitelova červená tvář úplně zbrunátněla. Náhlým pohybem zarazil dláto prudce do stolu. Jeho tenká špička nárazem praskla. „Dej si pozor, mistře Askiate," vyštěkl a mrštil zlomeným nástrojem do rohu. „Varjagové slouží, aby chránili císařův život a drtili jeho nepřátele. Bojoval jsem na jeho straně v tuctu urputných bitev, kde tekla krev jako řeky v pustině a mrchožrouti pak týdny hodovali. Mě nikdo neuvidí, jak z nějakých kupčíků mámím drby."

Okna prozařovalo sluneční světlo a vzduchem vířil bezpočet kousíčků prachu a slonoviny, když jsme na sebe s Varjagem mlčky upřeně zírali. Měřil si mne vzteklým pohledem, s jednou rukou na palcátu za pasem, zatímco já jsem se díval zpříma a zvedal jsem ramena. A do napjatého ticha mezi námi vpadl slaboulinký zvuk kýchnutí, jež kdosi ze sebe nechtěně vydal.

Oba jsme se vyřítili ke schodům, odkud se zvuk ozval. Tam, hned nad pruhem světla a prachu, byla jedna z řezbářových dcerušek – seděla na spodním schodu a cucala si svazeček dlouhých tmavých vlasů. Utřela si nos do rukávu šatiček, a když se rozpačitě podívala k nám přes místnost, svěsila ručky do sukně.

„Já včera byla na střeše," pronesla tiše. „Maminka mě tam nepouští, ale já tam byla."

Na tato prostinká slova bych byl málem přeskočil celou místnost, ale natolik jsem se ovládl, že jsem k ní pomalu přešel, se záměrně vlídným úsměvem na tváři. Klekl jsem si před ni, abychom měli hlavy skoro ve stejné úrovni, pohladil jsem jí ručku a odhrnul jí z tváře trochu vlasů.

„Tak tys byla včera na střeše," opakoval jsem. „Jakpak se jmenuješ?"

„Miriam," pravila, s očima sklopenýma na ruce.

„A copak jsi tam včera na střeše viděla, Miriam?" Ačkoli jsem se snažil o obyčejný, bezstarostný tón, můj obličej určitě prozrazoval, že mám v těle očekáváním napjatý každičký sval.

Ale dočkal jsem se leda zklamání – zavrtěla totiž hlavičkou a tichounce se zahihňala. „Kamarády," řekla. „My si hrajeme."

„Své kamarády," opakoval jsem. „Další děti? A co ten člověk, muž nesoucí velký luk a šíp jako voják. Jako třeba tenhle," dodal jsem a ukázal na Varjaga za sebou.

Ale opět zavrtěla hlavičkou, ovšem tentokrát prudčeji. „Jako on ne. My jsme si hráli. Pak mě našla maminka a zlobila se. Naplácala mi. Mám modřinu." Začala zvedat sukýnku, aby mi to ukázala, ale já jsem jí sukni chvatně stáhl přes nožky – u určitých věcí jsem důkaz nepotřeboval.

„A bylo to dlouho předtím, než jste se dívaly na ten velký průvod?"

Chviličku vážně přemítala. „Ne. Ona mi naplácala a pak jsme se koukaly na toho purpurového pána na koni."

Vypadalo to, že by toho mohla říct víc, jenže v tom okamžiku jsme zaslechli, jak kdosi shora volá její jméno – tentokrát se její matka neprojevovala zdaleka tak ostýchavě, jako když hovořila se mnou. Miriam vyskočila ze svého místa, doširoka otevřela oči, přiložila ke rtům prstík a pak se otočila a vyběhla po schodech nahoru. Její bosé nožky nevyvolaly na hladkém kameni žádný zvuk.

„Tak to bychom měli," pronesl velitel a na hrudi jako sud zkřížil ruce. „Střílí jako blesk, jí datle – a je neviditelný. Jakpak odhalíš neviditelného, Askiate?"

„Odcházím," odtušil jsem krátce, nevšímaje si jeho posměšků. „Musím ještě vidět pár lidí."

„Takže nikoho neviditelného?" Zjevně mu tohle připadalo náramně zábavné.

„Nikoho neviditelného."

„Aelric se Sweynem půjdou s tebou. Eunuch rozkázal, že máš být neustále hlídán."

„To není možné." Uvažoval jsem, zda mne Krysafios chce dát hlídat, nebo spíš sledovat. „Ti lidé, za nimiž jdu, nepatří k těm, kdo by ote-

vřeně mluvili před palácovými strážci.“ A už vůbec by jejich společnost neuvítali.

Očekával jsem, že velitel zaprotestuje, že přijde s tvrzením, že ti, kdo by se rádi vyhnuli strážím, si naopak setkání s nimi nanejvýš zaslouží, jenže on to neučinil. Místo toho jenom pokrčil rameny.

„Jak si přeješ,“ zavrčel. „Ale jestli chceš podat eunuchovi hlášení, měl bys být v paláci do soumraku. Jinak padneš do rukou císařské hlídce a budeš zbičován za porušení uzavírací hodiny.“

Nevypadalo to, že by mu taková představa byla proti mysli.

3

Přešel jsem ulici, zabočil do postranní uličky a pustil jsem se z kopce – mířil jsem do kupecké čtvrti a ke Zlatému rohu. Cesta byla příkrá a křivolaká, často přerušovaná krátkými schodišti, kde byl svah velice nebezpečný, a tak jsem byl vděčný, že popelavá obloha dosud nevydala déšť, protože jinak bych cestou mnohokrát klopýtl. Zdi kolem mne byly strmé a vysoké, jen občas prolamované dveřmi, ale nikdy okny. Byla tu opevněná nádvoří benátských kupců, kteří drželi pod zámkem a mimo nevítané zraky své zboží stejně jako vlastní život. Tu a tam nějaký otrok či sluha proklouzli jednou z masivních bronzových bran, ale častěji byla ulice pustá.

Postupně mé okolí ztrácelo na výstavnosti – budovy byly zprvu střízlivé, pak skromné a nakonec velice prosté. Objevily se krámky, zahlcující ulici zbožím a kouřem, a ozýval se křik jejich vlastníků, vychvalujících kvalitu a slibujících neuvěřitelnou láci. Teď jsem si již musel razit cestu a odolávat na ní všelijakým lichotkám a svodům, zatímco horní patra budov byla stále těsněji vedle sebe, až jsem si nakonec dovedl představit, že jsem ve vysoké bazilice jakéhosi obrovského chrámu. A tak jsem nakonec dorazil do šípařova domu.

„Demetrie!“ Když jsem se sehnul pod překladem nade dveřmi, položil hrst peří, jež měl v rukou, a vstal. Vykulhal zpoza svého stolku, aby mne objal jako bratra.

„Lukasi!“ Poplácal jsem ho po zádech a pak o krůček poodstoupil, aby mohl přenést váhu ze své zkroucené nohy. „Jak se daří řemeslu?“

Lukas se zasmál, zpod stolu vytáhl láhev se dvěma popraskanými džbánky a nalil do nich víno až po okraj. „Na to, abych ti dal napít, dost